

Relationship of Childhood Career Development to Life Satisfaction, and State Anxiety

Erkan İŞİK*

ABSTRACT. This study examined the relationship between children's career development characteristics (curiosity/exploration, information, key figures, interests, locus of control, time perspective, self-concept, and planfulness), life satisfaction, and state anxiety. The participants were 334 students from 5th to 8th grades. The data was obtained by Childhood Career Development Scale, Brief Multidimensional Students' Life Satisfaction Scale, State Anxiety Inventory for Children, and Demographic Information Form. Results revealed that there were positive correlations between career development dimensions and life satisfaction, whereas negative correlations were observed with state anxiety. Furthermore, all eight dimensions of children's career development significantly predicted life satisfaction and state anxiety. Specifically; curiosity/exploration, planning, and self-concept were the significant predictors of life satisfaction whereas curiosity/exploration and self-concept were the predictors of state anxiety.

Key Words: Children, career development, life satisfaction, state anxiety

SUMMARY

Purpose and significance: Although career development is recognized as a developmental process from infancy to old ages (Ginzberg, 1984; Gottfredson, 2002; Savickas, 2002; Super, 1990), childhood career development has received little attention (McMahon & Watson, 2008; Schultheiss & Stead, 2004; Vondracek, 2001; Watson & McMahon, 2005). However, this period is critical in the development of vocational interests, abilities, career problem-solving skills, career exploration behavior, and first steps of preadolescent's active involvement to the world of work (Hartung, Porfeli, Vondracek, 2005a, 2008). Conducting research on childhood career development and related constructs would shed light on how children and preadolescents are affected emotionally on the basis of their career development. Thus, the purpose of the current study was to examine the relationship between children's career development characteristics (curiosity/exploration, information, key figures, interests, locus of control, time perspective, self-concept, and planfulness), life satisfaction, and state anxiety.

Methods: The research group consisted of 334 students from 5th to 8th grades (180 female, 149 male, 20 unspecified). The participants completed the Childhood Career Development Scale, Brief Multidimensional Students' Life Satisfaction Scale, State Anxiety Inventory for Children, and Demographic Information Form. Pearson correlations and multiple regression analyses were used to test the data.

Results and Discussion: Significant positive correlations were observed between career development dimensions and life satisfaction ($r = .17-.33$) whereas negative correlations were seen with state anxiety ($r = -.12- -.16$). All eight dimensions of children's career development significantly predicted life satisfaction ($R^2 = \%16.8$) and state anxiety ($R^2 = \%5.1$). Specifically; curiosity/exploration ($\beta = .192$), planning ($\beta = .167$), and self-concept ($\beta = .164$) were the significant predictors of life satisfaction whereas curiosity/exploration ($\beta = -.152$) and self-concept ($\beta = -.136$) were the predictors of state anxiety, respectively.

Conclusion and Recommendation: Findings reported that career development dimensions of curiosity/exploration, planning, and self-concept were important variables predicting life satisfaction, curiosity/exploration and planning were important variables predicting state anxiety. These results are parallel to the previous research conducted to examine the potential correlations among career exploration, planning, self-concept and life satisfaction and state anxiety (Gati et al., 2011; Hirschi, 2009, 2011; Hirschi & Herrmann, 2012; Skorikov & Vondracek, 2007; Vignoli, Croity-Belz, Chapeland, Fillipis, & Garcia, 2005). Thus, further research would examine potential associations of career development dimensions with other personal/emotional constructs such as adjustment to school, depression, or generalized indecision. Furthermore, the predictive career development variables would be taken into consideration when designing interventions to enhance life satisfaction or decrease anxiety level among pre-adolescents.

* Assist. Prof. Dr., Mevlana University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Psychological Counseling and Guidance, eisik@mevlana.edu.tr

Çocuk Kariyer Gelişimi ile Yaşam Doyumu ve Durumluk Kaygı arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Erkan IŞIK*

ÖZ. Bu çalışmada, çocuk kariyer gelişim özellikleri (merak/araştırma, bilgi, anahtar figürler, ilgiler, denetim odağı, zaman perspektifi, benlik kavramı ve planlama) ile yaşam doyumu ve durumluk kaygı arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 5–8. sınıfa devam eden 334 öğrenci oluşturmuştur. Veri toplama araçları olarak; Çocuklar İçin Kariyer Gelişimi Ölçeği, Öğrenciler İçin Çok Boyutlu Yaşam Doyumu Ölçeği-Kısa Formu, Çocuklar İçin Durumluk Kaygı Envanteri ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre çocuk kariyer gelişim özellikleri ile yaşam doyumu arasında pozitif ve durumluk kaygı arasında ise negatif ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca kariyer gelişim özellikleri birlikte yaşam doyumu ve durumluk kaygınının anlamlı yordayıcılarıdır. Çocuk kariyer gelişimi alt boyutlarından yaşam doyumunun anlamlı yordayıcıları sırasıyla merak/araştırma, planlama ve benlik kavramı boyutlarıyken durumluk kaygınının yordayıcıları merak/araştırma ve benlik kavramıdır.

Anahtar Sözcükler: Çocuk, kariyer gelişimi, yaşam doyumu, durumluk kaygı

GİRİŞ

Kariyer gelişimi bebeklikten çocukluğa, çocukluktan ergenliğe, ergenlikten yetişkinliğe ve yetişkinlikten yaşlılığa yaşam boyu devam eden bir süreç olarak değerlendiriliyor olsa da (Ginzberg, 1984; Gottfredson, 2002; Savickas, 2002; Super, 1990), gelişim psikologları çocukluk döneminin birçok psikolojik özelliğine vurgu yapmış ve bu konuda birçok araştırma yürütmüş olsa da, çocukluk dönemindeki kariyer gelişim sürecine yönelik çok az çalışma yapılmıştır (McMahon ve Watson, 2008; Schultheiss ve Stead, 2004; Vondracek, 2001; Watson ve McMahon, 2005). Kariyer gelişim özelliklerine yönelik çalışmaların odağında ergen ve yetişkin grupları yer almaktadır (Savickas, 1997; Vondracek ve Kawasaki, 1995). Ancak gelişim özellikleri dikkate alındığında, çocukluk döneminde yaşanan kariyer gelişim özelliklerinin de anlaşılması oldukça önemlidir çünkü bu dönem iş dünyasıyla ilgili daha somut adımların atıldığı ve bireyin çalışma dünyasıyla ilgili kavramlara aktif katılımını içeren ilk süreçtir (Hartung, Porfeli, Vondracek, 2005a, 2008). Bu dönemde çocukların yaşadıkları aile ve kültürün gerçekleriyle uyumlu bir kariyer geleceğine sahip olabilmeleri için hayal kurma, araştırma ve problem çözme gibi becerileri öğrenmeye başlamaları gerekmektedir (Hartung vd., 2008).

Gelişimsel kariyer kuramlarının öncüleri sayılan Super ve Ginzberg, kariyer gelişim basamaklarında 0–14 yaş arası dönemi, ilgili döneme denk gelen yaş aralıkları birbirlerinden farklılık gösterse de şu alt basamaklarla ele almışlardır (Kuzgun, 2000, 2006):

- Hayal basamağı (11 yaş öncesi): Çocukların oynadıkları oyunlar ve kurdukları hayallerle yetişkinlere yönelik rolleri denemeye başladıkları dönemdir. Bu dönemin sonlarına doğru çocuklar oyunu yavaş yavaş terkedip işe ilgi duyma ve yönelim başlar.
- İlgi basamağı (11–12 yaşlar): Ergenlik dönemine girmiş olan çocuğun yapmaktan hoşlandığı ve hoşlanmadığı etkinlikleri ayırt etmeye başladığı dönemdir. Bu dönemin sonlarına doğru ilgi konusunda daha seçici olma eğilimi güçlenmektedir.
- Yetenek basamağı (13–14 yaşlar): Ergenin yeteneklerinin farkına varmaya ve diğer insanların yetenekleriyle kendi yetenekleri arasındaki benzerlik ve farklılıklar üzerine düşünmeye başladığı dönemdir. Bu dönemde özdeşim kurma anne-baba gibi güçlü yetişkin figürlerinden daha uzak modellere yönelmeye başlar.

Çocukluk ve ilk ergenlik dönemindeki kariyer gelişimine yönelik yeterince çalışma yapılmamış olması ve bu dönemin araştırmacıların ilgisini çekmemiş olması belki de mesleğe yönelik seçimlerin bu dönemlerde yapılmıyor olmasından kaynaklanmaktadır. Ancak mesleğe yönelik seçimlerin çoğu 14 yaş sonrası yapılıyor olsa da, yukarıda belirtildiği gibi bireyin bu yaşa kadar mesleki ilgilerini ve yeteneklerini farketmeye başlaması ve sonraki dönemlerde daha sağlıklı kariyer seçimleri yapabilmesi için bu dönemde edindiği bilgi ve deneyimlere ihtiyacı vardır. Dolayısıyla bu dönemdeki kariyer gelişim süreçlerinin ve bu süreçlerin ilişkili olduğu diğer kavramların incelenmesi de önemlidir.

* Yrd. Doç. Dr., Mevlana Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, eisik@mevlana.edu.tr

Alanyazındaki çocukluk ve ilk ergenlik dönemindeki kariyer gelişimine yönelik çalışmalarla ilgili boşluğu doldurmak amacıyla Schultheiss ve Stead (2004), Super'ın çocuklukta kariyer gelişimi modelinde yer alan dokuz özelliği (merak, araştırma, bilgi, anahtar figürler, ilgiler, denetim odağı, zaman perspektifi, benlik kavramı ve planlama) temel alarak Çocuklar İçin Kariyer Gelişim Ölçeği'ni geliştirmişlerdir. Bu modele göre çocuklukta temel güdülerden birisi meraktır (Siyez, 2012). Mesleki gelişim görevleri düşünüldüğünde, 14 yaşına gelmiş bir bireyden mesleklere merak duyması, bu meslekler ve gerektirdiği özelliklerle ilgili araştırma yapması, bilgi toplaması, kendine örnek olabileceğini düşündüğü kişileri gözlemlemesi ve belirlemesi, hobiler geliştirmesi, mesleki karar süreçlerinde kendi bireysel etki ve rolünü anlaması, geçmiş, şimdiki zaman ve gelecek deneyimler arasında bağlantılar kurabilmesi, belli durum ve pozisyonlarda kendi rolünü anlaması ve planlama becerilerini geliştirmesi beklenmektedir (Super, 1990). Çocuklar İçin Kariyer Gelişim Ölçeği'nin temel amacı kişinin bu özellikleri ne düzeyde taşıdığının belirlenmesidir. Ölçek geliştirildikten sonra çocukluk dönemi kariyer gelişim süreçlerine ve bu süreçlerin ilişkili olduğu diğer kavramlara yönelik çalışmaların sayısı da artmıştır (Stead ve Schultheiss, 2010; Wood ve Kaszubowski, 2008).

Bu konuda Türkiye'deki çalışmalar ise ölçeğin Bacanlı, Özer ve Sürücü (2007) tarafından Türkçe'ye uyarlanması ile hız kazanmıştır. Yapılan bu çalışmalar sonucunda, çocuklarda kariyer gelişimi alt boyutlarının mesleki karar verme yetkinliklerinin anlamlı yordayıcısı olduğu (Bozgeyikli, Bacanlı ve Doğan, 2009), karar verme stilleriyle ilişkili olduğu (Yayla ve Bacanlı, 2011), anne ve babaya bağlanma ile kariyer gelişiminin ilişkili olduğu (Bacanlı ve Sürücü, 2011) bulunmuştur. Nazlı (2007) tarafından 9–12 yaş arası öğrencilerle gerçekleştirilen nitel çalışma sonucunda, öğrencilerin büyük çoğunluğunun mesleklere yönelik merak duygularının yüksek olduğu, bireysel özelliklerinin farkında olduğu, benlik kavramlarıyla meslekleri eşleştirebildikleri, geleceklerine yönelik planları olduğu, anne babaların çocuklarının mesleki gelişim süreçlerine destekçi olduğu ancak çocukları için yeterli düzeyde rol model olamadıkları bulunmuştur.

Çocukluk dönemindeki kariyer gelişimine yönelik yapılan az sayıdaki çalışmada çoğunlukla bu dönemdeki mesleki ilgiler (Tracey, 2002), beklentiler (Auger, Blackhurst ve Wahl, 2005; Helwig, 2001; Taylor, 2003), kariyer hayalleri (Phipps, 1995), kariyer farkındalığı, araştırma ve planlama (Schultheiss, Palma ve Manzi, 2005), ebeveynlerin mesleki seçimlerdeki etkileri (McMahon ve Patton, 1997) gibi konulara odaklanılmıştır. Ancak kariyer gelişim sürecinde yaşanan problemlerin bireyin diğer psikolojik problemleriyle de yakından ilişkili olabileceği (Yeşilyaprak, 2012) ve kaygı ve yaşam doyumu gibi bireysel psikolojik kavramlarla kariyer kararı ve gelişimi gibi kariyer kavramlarının birlikte değerlendirilmesine yönelik birçok kuramsal (Krumboltz, 1993; Multon, Wood, Heppner ve Gysbers, 2007; Lenz, Peterson, Reardon ve Saunders, 2010 Zunker, 2012) ve araştırma temelli (Işık, 2012; Peng ve Johanson, 2006; Rottinghaus, Jenkins ve Jantzer, 2009) öneriler, çocuklukta kariyer gelişimi ile ilişkili olabilecek psikolojik kavramları incelemeyi önemli kılmaktadır.

Kariyer gelişimi kavramlarıyla en çok ilişkilendirilen kavramlardan biri de yaşam doyumudur. Creed, Prideaux ve Patton (2005) sekizinci sınıf öğrencileri üzerinde yürüttükleri çalışmalarında kariyer kararı vermiş öğrencilerin kariyer araştırma/planlama, kariyer kararı yetkinlik beklentisi, benlik saygısı ve yaşam doyumu puanlarının bu konuda kararsız olan öğrencilerle karşılaştırıldığında anlamlı düzeyde yüksek olduğunu bulmuşlardır. Benzer şekilde Lounsbury, Tatum, Chambers, Owens ve Gibson (1999), üniversite öğrencilerinde kariyer kararsızlığı arttıkça yaşam doyumunun azaldığını bulmuşlardır. Hirschi (2009), kariyer uyum yeteneğinin yaşam doyumunun anlamlı yordayıcısı olduğunu bulmuştur. Kariyer danışmanlığının öğrencilerde yaşam doyumunu arttırdığına yönelik çalışmalar da mevcuttur (Masdonati, Massoudi ve Rossier, 2009; Masdonati, Perdrix, Massoudi ve Rossier, basımda; Perdrix, Stauffer, Masdonati, Massoudi ve Rossier, 2012; Verbruggen ve Sels, 2010). Yaşam doyumunun anlamlı yordayıcısı olarak Sosyal Bilişsel Kariyer Teorisinin en önemli iki kavramı olan yetkinlik beklentisi ve sonuç beklentisinin bulunduğu birçok araştırma bulgusu da mevcuttur (Lent vd., 2011; Lent vd., 2005; Lent, Taveira, Sheu ve Singley, 2009; Ojeda, Flores ve Navarro, 2011; Singley, Lent ve Sheu, 2010; Wright ve Perrone, 2010).

Kariyer gelişimi kavramlarıyla ilişkilendirilen bir diğer psikolojik kavram da kaygıdır (Fuqua, Seaworth ve Newman, 1987; Kaplan ve Brown, 1987; Vignoli, Croity-Belz, Chapeland, Fillipis ve Garcia, 2005). Örneğin Peng (2001), Peng ve Johanson (2006) kariyer grup danışmanlığına katılan öğrencilerin kaygı düzeylerinde bu programa katılmayan öğrencilerle karşılaştırıldığında anlamlı düzeyde bir düşüş olduğunu bulmuşlardır. Vignoli vd. (2005) lise öğrencilerinde kaygı düzeyi yükseldikçe, kariyer araştırma davranışlarının azaldığını bulmuşlardır. Kariyer kararı yetkinlik beklentisi, sürekli kaygı ve duygu durum arasındaki ilişkileri incelediği çalışmasında Işık (2012) üç kavram arasında orta ve düşük düzeylerde ilişki bulmuştur. Buna göre üniversite öğrencilerinin kariyer kararı yetkinlik beklentisi yükseldikçe sürekli kaygı düzeyleri ve olumsuz duyguları azalmakta ve olumlu duyguları anlamlı bir şekilde artmaktadır. Zunker'a (2012) göre kişinin kaygı düzeyinin yüksek olması, olumsuz iç konuşmalarını ve yanlış inanışlarını arttıracak ve kişinin kariyer karar sürecini

olumsuz etkileyecektir. Dolayısıyla psikolojik danışmanlar danışanların kariyer sorunlarıyla çalışmaya başlamadan önce bu süreçlerin kaygı düzeyinden etkilenebileceğini dikkate alarak danışanın kaygı düzeyini anlamaları gerekmektedir.

Çocukluk döneminde kariyer gelişiminin ve ilişkili diğer kavramların anlaşılmasına yönelik yürütülecek çalışmaların artırılması ayrıca kariyer gelişiminin daha bütüncül bir yapı olarak anlaşılabilmesi açısından da oldukça önemlidir (Hartung, Porfeli ve Vondracek, 2005b). Bununla birlikte ilgili literatürde ergenlik öncesinde çocukların iş dünyasına yönelik bilgileri ve çalışma hayatına yönelik hazırlıklarıyla ilgili çok az bilgi mevcuttur ve çocukların ileride 21. yüzyılın hızla değişen işgücü gerekliliklerine uyum sağlayabilmelerine ve kariyer problemlerini daha etkin bir şekilde çözebilmelerine yardımcı olmak için çocukluk dönemindeki kariyer gelişim süreci ve bu süreçle ilişkili kavramların anlaşılması bir gerekliliktir (Schultheiss ve Stead, 2004). Bu bilgiler temelinde bu çalışmanın amacı, çocuk kariyer gelişim özellikleri (merak/araştırma, bilgi, anahtar figürler, ilgiler, denetim odağı, zaman perspektifi, benlik kavramı ve planlama) ile yaşam doyumu ve durumluk kaygı arasındaki ilişkiler incelemektir.

YÖNTEM

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu dört farklı ortaokuldan basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile 5, 6, 7 ve 8. sınıflardan toplam 12 sınıf seçilmiştir. Bu sınıflarda toplam 349 öğrenciye çalışmada kullanılan ölçekler uygulanmış ancak bunlardan 15'i rastgele doldurma ya da tam doldurmama sebeplerinden dolayı çalışmaya dâhil edilmemiş ve çalışma grubunu kalan 334 öğrenci oluşturmuştur. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin 180'i kız (%51.6) ve 149'u erkektir (%42.7) ve 20 öğrenci (%5.7) cinsiyetini belirtmemiştir. Yaşları 10–14 arasında değişen öğrencilerin yaş ortalaması 12.63'tür ($S_s = .96$). Öğrencilerin verdikleri bilgiye göre, annelerin ve babaların çoğunlukla ilkokul (anneler = %38.1, babalar = %25.2) ve ortaokul mezunu olduğu (anneler = %24.4, babalar = %22.6), %33.8'inin düşük, %45.2'sinin orta ve %12.7'sinin üst sosyoekonomik düzeyde oldukları düşünülmektedir. Katılımcıların %87.4'ü biyolojik anne babaları ile birlikte yaşamaktadırlar.

Veri Toplama Araçları

Çocuklar İçin Kariyer Gelişim Ölçeği (ÇKGÖ; Schultheiss ve Stead, 2004). ÇKGÖ, sekiz çocuk kariyer gelişim özelliğini ölçmek amacıyla geliştirilmiş 52 maddeden oluşan 3'lü derecelendirmeli ($3=Bana uygun, 1=Bana uygun değil$) Likert tipi bir ölçektir. Ölçek bilgi, merak/araştırma, bilgi, anahtar figürler, ilgiler, denetim odağı, zaman perspektifi, benlik kavramı ve planlama olmak üzere sekiz alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı alt ölçeklerde farklı örneklemlerde .66–.84 ve .61–.84 arasında değiştiği gözlenmiştir. ÇKGÖ'nün Türkçeye uyarlanması Bacanlı vd. (2007) tarafından yapılmıştır. Yaşları 9–14 arasında değişen öğrenciler üzerinde yürütülen geçerlik çalışmaları sonucu, ölçeğin orijinal formuyla benzer bir yapıya sahip olduğu bulunmuştur. Türkçe formun iç tutarlılık katsayıları ise merak/araştırma ($\alpha = .60$), bilgi ($\alpha = .64$), anahtar figürler ($\alpha = .49$), ilgiler ($\alpha = .64$), denetim odağı ($\alpha = .76$), zaman perspektifi ($\alpha = .65$), benlik kavramı ($\alpha = .73$), planlama ($\alpha = .81$) ve ölçeğin tamamı için .78 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı merak/araştırma ($\alpha = .63$), bilgi ($\alpha = .66$), anahtar figürler ($\alpha = .49$), ilgiler ($\alpha = .65$), denetim odağı ($\alpha = .74$), zaman perspektifi ($\alpha = .62$), benlik kavramı ($\alpha = .71$), planlama ($\alpha = .83$) ve ölçeğin tamamı için .89 olarak bulunmuştur. ÇKGÖ'nün test-tekrar-test güvenilirlik katsayıları ise $r = .40$ ile $r = .78$ arasında değişmektedir. Elde edilen puanın yüksek olması, ilgili kariyer gelişim özelliğinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Çok Boyutlu Yaşam Doyumu Ölçeği-Kısa Formu (ÇBYDÖ-KF; Seligson, Huebner ve Valois, 2005). ÇBYDÖ-KF, çocukların aile, arkadaş, okul, yaşam çevresi ve kendilerinden algıladıkları yaşam memnuniyet düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilmiş 5 maddeden oluşan 7'li derecelendirmeli ($1=Berbat, 7=Harika$) Likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .75'tir (Seligson, Huebner ve Valois, 2003). ÇBYDÖ-KF'nun Türkçe'ye uyarlanması Siyez ve Kaya (2008) tarafından yapılmıştır. Yaşları 9–16 arasında değişen öğrenciler üzerinde yürütülen geçerlik çalışmaları sonucu, ölçeğin orijinal formuyla benzer bir yapıya sahip olduğu bulunmuş ve ölçüt bağıntılı geçerliği depresyonla negatif, benlik kavramıyla pozitif yönde ilişkilerle desteklenmiştir. Türkçe formun iç tutarlılık katsayısı .89 ve madde toplam puan korelasyonları .56 ile .78 arasında bulunmuştur. ÇBYDÖ-KF'nun test-tekrar-test güvenilirlik katsayısı iki hafta arayla yapılan ölçümlerde $r = .82$ olarak bulunmuştur. Bu çalışmada Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .73 olarak bulunmuştur. Elde edilen puanın yüksekliği, kişinin hayatından genel olarak doyum düzeyinin yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Çocuklar İçin Durumluk Kaygı Envanteri (ÇDKE; Spielberger, 1973). ÇDKE, çocukların şu anda ve genel olarak hissettikleri kaygı düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilmiş 20 maddeden oluşan 3'lü derecelendirmeli (1=*Çok öfkeli, sinirli... hissediyorum*, 3=*Öfkeli, sinirli... hissetmiyorum*) Likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması Özusta (1995) tarafından yapılmıştır. Ölçüt bağıntılı geçerlik kaygı tanısı almış grubun tanı almamış gruba göre anlamlı düzeyde yüksek olan sürekli kaygı puanlarıyla desteklenmiştir. Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .81 ve altı hafta arayla yapılan test-tekrar-test güvenilirlik katsayısı $r = .65$ 'tir. Bu çalışmada Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .71 olarak bulunmuştur. Elde edilen puanların yüksekliği, ilgili alt ölçekteki kaygı düzeyinin yüksekliğine işaret etmektedir.

Kişisel Bilgi Formu. Çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyet, yaş, ailelerinin aylık gelir düzeyi, anne ve babalarının eğitim düzeyi, anne ve babalarının birliktelik durumu hakkındaki bilgiler kişisel bilgi formu ile elde edilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Uygulama 2012-2013 öğretim yılı Nisan ve Mayıs ayları içerisinde Konya ve Antalya'da dört farklı ortaokulda gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçekler öğrencilere ders saatleri içerisinde uygulanmıştır. Uygulama öncesinde öğrencilere araştırmanın amacı kısaca açıklanmış ve sadece gönüllü olanların katılmaları istenmiştir. Çalışmadan elde edilen verilerin analizine başlanmadan önce, veriler kayıp değerler ve çoklu analizlere uygunluk açısından değerlendirilmiş, çarpıklık ve basıklık değerleri sırasıyla -1.29 ile .07 ve -.51 ile 1.72 arasında bulunmuş, verilerin normal dağılım varsayımını karşıladığı gözlenmiştir. Çalışmanın bağımsız değişkenleri olan Çocuklar İçin Kariyer Gelişim Ölçeği alt boyutları (merak/araştırma, bilgi, anahtar figürler, ilgiler, denetim odağı, zaman perspektifi, benlik kavramı ve planlama) ve bağımlı değişkenleri olan yaşam doyumu ve durumluk kaygı puanları arasındaki potansiyel ilişkileri incelemek için Pearson Momentler Çarpım Korelasyon kat sayıları hesaplanmıştır. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenleri açıklama oranlarını belirlemek amacıyla Çoklu Regresyon Analizi kullanılmış, göreceli açıklama düzeyleri standardize edilmiş Beta değerleri (β) ile karşılaştırılmıştır.

BULGULAR

Çocuklar İçin Kariyer Gelişim Ölçeği, Çok Boyutlu Yaşam Doyumu Ölçeği-Kısa Formu ve Çocuklar İçin Durumluk Kaygı Envanterinden alınan puanlar arasındaki korelasyonlar, ortalamalar ve standart sapmalara ilişkin bulgular tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Çocuklar İçin Kariyer Gelişim Ölçeği Alt Boyutları, Çok Boyutlu Yaşam Doyumu Ölçeği-Kısa Formu ve Çocuklar İçin Durumluk Kaygı Envanterinden alınan puanlar arasındaki korelasyonlar, ortalamalar ve standart sapmalar

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Merak/araştırma	–									
2. Bilgi	.36***	–								
3. Anahtar figürler	.19**	.32***	–							
4. İlgiler	.26***	.33***	.27***	–						
5. Denetim odağı	.21***	.29***	.32***	.44***	–					
6. Zaman perspektifi	.31***	.34***	.25***	.42***	.36***	–				
7. Benlik kavramı	.28***	.34***	.27***	.54***	.46***	.39***	–			
8. Planlama	.46***	.43***	.33***	.43***	.35***	.53***	.36***	–		
9. Yaşam Doyumu	.32***	.21***	.17**	.19***	.19***	.23***	.28***	.33***	–	
10. Durumluk Kaygı	-.16**	-.06	-.12*	-.04	-.08	-.09	-.16**	-.09	-.24***	–
$\bar{x}$	16.78	15.96	11.89	16.69	18.29	10.81	16.31	28.51	27.76	43.18
S_s	2.61	2.11	2.12	1.81	2.66	1.44	1.97	4.24	5.72	5.31

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Tablo 1 incelendiğinde, Kariyer Gelişim Ölçeği alt boyutları ile yaşam doyumu arasında düşük ve orta düzeylerde istatistiksel olarak anlamlı pozitif korelasyonlar ($r = .17-.33$) gözlenmektedir. Durumluk kaygı ile Kariyer Gelişim Ölçeği alt boyutlarından merak/araştırma ($r = -.16$), anahtar figürler ($r = -.12$) ve benlik kavramı ($r = -.16$) arasında düşük düzeyde negatif korelasyon gözlenmektedir.

Tablo 2. Yaşam Doyumunun Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	B	SH _B	β	t	p
Merak/araştırma	.423	.129	.192	3.279	.001**
Bilgi	.039	.162	.014	.242	.809
Anahtar figürler	.081	.151	.423	.537	.592
İlgiler	-.144	.206	-.045	-.697	.487
Denetim odağı	.027	.131	.013	.209	.835
Zaman perspektifi	.071	.251	.018	.283	.777
Benlik kavramı	.478	.188	.164	2.544	.011*
Planlama	.225	.092	.167	2.452	.015*

$R = .410$ $R^2 = .168$

$F_{(8, 325)} = 8.21$ $p = .000***$

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Tablo 2 incelendiğinde, yordayıcı değişken olarak belirlenen tüm değişkenlerin birlikte yaşam doyumunu anlamlı düzeyde yordadığı ($p < .001$) ve yaşam doyumundaki varyansın yaklaşık %17'sini açıkladığı gözlenmektedir. İlgili Beta değerleri incelendiğinde ise, yaşam doyumunun en güçlü yordayıcısının merak/araştırma olduğu ($\beta = .192$), bunu sırasıyla planlama ($\beta = .167$) ve benlik kavramı ($\beta = .164$) değişkenlerinin izlediği görülmektedir.

Tablo 3. Durumluk Kaygının Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	B	SH _B	β	t	p
Merak/araştırma	-.277	.128	-.136	-2.168	.031*
Bilgi	.080	.160	.032	.500	.617
Anahtar figürler	-.194	.150	-.078	-1.293	.197
İlgiler	.272	.204	.093	1.331	.184
Denetim odağı	.002	.129	.001	.016	.987
Zaman perspektifi	-.087	.248	-.024	-.350	.727
Benlik kavramı	-.410	.186	-.152	-2.202	.028*
Planlama	.010	.091	.008	.115	.908

$R = .223$ $R^2 = .051$

$F_{(8, 325)} = 2.118$ $p = .034*$

* $p < .05$

Durumluk kaygının yordanmasına ilişkin sonuçlar incelendiğinde (Tablo 3), Kariyer Gelişim Ölçeği alt boyutlarının birlikte durumluk kaygıyı anlamlı düzeyde yordadığı ($p < .05$) ve yaşam doyumundaki varyansın yaklaşık %5'ini açıkladığı gözlenmektedir. İlgili Beta değerleri incelendiğinde ise, durumluk kaygının anlamlı yordayıcıları sırasıyla benlik kavramı ($\beta = -.152$) ve merak/araştırmadır ($\beta = -.136$).

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmada, çocuk kariyer gelişim özellikleri (merak/araştırma, bilgi, anahtar figürler, ilgiler, denetim odağı, zaman perspektifi, benlik kavramı ve planlama) ile yaşam doyumu ve durumluk kaygı arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde, öğrencilerin kariyer gelişimi ile yaşam doyumu arasında pozitif, durumluk kaygı düzeyleri arasında negatif ilişkiler gözlenmiştir. Yani öğrencilerde kariyer gelişim özellikleri yükseldikçe yaşamlarından aldıkları memnuniyet artmakta ve daha az durumluk kaygı yaşamaktadırlar. Ayrıca kariyer gelişim özellikleri birlikte yaşam doyumu ve durumluk kaygının anlamlı yordayıcılarıdır. Ancak, özellikle kariyer gelişimi boyutları ile durumluk kaygı arasındaki ilişkiler ve genel yordama düzeyleri yorumlanırken, bu değerlerin istatistiksel olarak anlamlı olsa da düşük düzeylerde olduğu dikkate alınmalıdır. Kaygıyı açıklamada kariyer gelişim boyutlarının düşük bir yüzdeyi açıklamasının önemli sebeplerinden birinin, ergenlik öncesi ve ergenliğin ilk dönemlerinde öğrencilerin kaygı düzeylerini açıklayabilecek çok fazla değişken olması düşünülebilir. Bu dönemde öğrencilerdeki kaygı düzeyini kariyer gelişim özelliklerinden önce açıklayabilecek değişkenler arasında akademik başarı, beden imajı algısı, kimlik algısı, benlik saygısı, anne-baba tutumu ve akran ilişkileri gibi faktörler sayılabilir (Aydın, 2010; Bacanlı, 2005; Kulaksızoğlu, 1998). Ayrıca çocukluk döneminde yaşanan kaygıyı açıklamada aile yapısı ve aile içi ilişkiler (Kerns, Siener ve Brumariu, 2011; Rapee, 2012), kişilik özellikleri (Vreeke ve Muris, 2012), yaşam stresi ve mükemmeliyetçilik duyguları (O'Connor, Rasmussen ve Hawton, 2010) gibi faktörler de öne çıkmaktadır.

Sonuçlar daha özede değerlendirildiğinde, durumluk kaygının anlamlı yordayıcıları sırasıyla benlik kavramı ve merak/araştırmadır. Bu bulgu benzer şekilde, Gati vd.'nin (2011) kariyer kararı verme güçlüklerinin bireysel/duygusal alt boyutlarından en yüksek ilişkinin benlik kavramı ve kaygı boyutlarında olmasıyla tutarlı görünmektedir. Yine benzer bir çalışmada Öztemel (2012), benlik kavramı ile kaygının farklı boyutları (kariyer sürecine yönelik kaygı, kararsızlığa yönelik kaygı, seçime yönelik kaygı ve sonuçlara yönelik kaygı) arasında orta ve yüksek düzeylerde ilişki bulmuştur. Super'a göre bireyin çevresiyle etkileşimi sonucu geliştirdiği benlik kavramı yeni yaşantıların ve davranışların kazanılmasında aktif bir rol oynamakta ve meslek seçimi de dahil bireyin birçok davranışı üzerinde etkili olmaktadır (Kuzgun, 2000). Dolayısıyla bireylerin algıladıkları durumluk kaygı düzeylerinin de kendilerini ve çevrelerini yorumlama süreçlerinde oldukça etkili bir kavram olan benlik kavramıyla ilişkili olması beklendik bir sonuçtur. Durumluk kaygının ikinci anlamlı yordayıcısının Çocuk Kariyer Gelişim Ölçeğinin alt boyutlarından merak/araştırma olması da, Vignoli vd.'nin (2005) çalışmalarıyla tutarlı görünmektedir. Ergenlerde kariyer araştırma davranışlarıyla ilişkili kavramları inceledikleri çalışmalarında Vignoli vd. (2005), hata yapma ve hayal kırıklığına uğratma gibi kaygıyla ilgili faktörlerin kariyer araştırmanın tüm alt boyutlarıyla (aile üyelerinden/arkadaşlardan bilgi toplama, profesyonellerden yardım alma, kariyer planlarından farklı bilgiler araştırma) ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Kişideki merak ve araştırma duygusu bireysel gelişim için önemli bir güdülenme kaynağı olarak görüldüğünden (Kashdan, Rose ve Fincham, 2004), merak/araştırma duygusu daha yüksek öğrencilerin kariyer sürecine daha kolay uyum sağlaması ve bu süreçlerde daha az kaygı yaşamaması beklenmektedir. Ayrıca merak duygusu yüksek olan kişilerin kaygıyı daha kolay tolere edebildiği ve istedik araştırma davranışlarını sürdürebildiğine yönelik kuramsal öneriler de (Kashdan vd., 2009) bu bulguları desteklemektedir.

Çocuklar için Kariyer Gelişim Ölçeği alt boyutlarının yaşam doyumunu yordamasına ilişkin sonuçlar değerlendirildiğinde, sırasıyla merak/araştırma, planlama ve benlik kavramları öne çıkmaktadır. Bu bulgular Hirschi'nin (2009) sekizinci sınıf öğrenciler üzerinde yürüttüğü boyamsal çalışmanın sonuçlarıyla tutarlı görünmektedir. Bu çalışmada 10 ay arayla toplanan verilerden içinde kariyer araştırma ve planlama boyutlarının da yer aldığı kariyer uyumundaki bir gelişmenin ergenlerin yaşam doyumundaki artışlarla da ilişkili olduğu gözlenmiştir. Yazar bu bulgulara dayanarak ergenlerin mesleki geleceklerine hazırlamayı amaçlayan programların aynı zamanda onların öznel iyi oluşlarını arttırmaya da katkıda bulunabileceğine yönelik önerilerde bulunmuştur. Skorikov ve Vondracek (2007) çocuk ve ergenlerin kariyer gelişim süreçleri üzerine yürütülen çalışmalara yönelik yaptıkları meta analiz çalışmasında, kimlik kazanımının içinde yaşam doyumunun da bulunduğu psikolojik uyumla ilgili birçok kavramla pozitif yönde ilişkili olduğunu vurgulamışlardır. Benzer şekilde Hirschi (2011), sekizinci sınıf öğrenciler üzerinde yürüttüğü çalışmada mesleki kimlik kavramının temel benlik değerlendirmeleri ile yaşam doyumu arasında tam aracılık ettiğini bulmuşlardır. Yani, yaşam doyumunu açıklamada hem temel benlik değerlendirmeleri hem de mesleki kimlik kazanımı etkili olmakla birlikte, mesleki kimlik temel benlik değerlendirmelerinden önce gelmektedir. Hirschi ve Herrmann da (2012) yaşam doyumunu açıklamada temel benlik değerlendirmeleri, çalışma hayatına yaklaşım şekli ve mesleki kimliğin etkisini inceledikleri çalışmalarında, yaşam doyumunun en güçlü yordayıcısının mesleki kimlik olduğunu bulmuşlardır. Kariyer planlaması da öğrencilerin yaşam doyumunu

yordamada önemli bir faktör olarak açığa çıkmaktadır çünkü öğrencilerin kariyer sürecine yönelik hazır oluşlarının yaşam doyumları üzerindeki olumlu etkilerine yönelik çalışma bulguları mevcuttur (Skorikov, 2007). Bütün bu bulgular, bu çalışmada yaşam doyumunu açıklamada Çocuklar için Kariyer Gelişim Ölçeği'nin merak/araştırma, planlama ve benlik kavramı alt boyutlarının anlamlı yordayıcılar olmasını destekler niteliktedir.

Sonuç olarak bu çalışma özellikle çocukluk ve ilk ergenlik dönemindeki öğrencilerin kariyer gelişim süreçlerine yönelik yürütülmüş çok az sayıdaki çalışmaya, bu dönemde özellikle yaşam doyumunu ve sonrasında durumluk kaygıyı açıklamada kariyer gelişim süreçlerinin rolüne vurgu yaparak katkıda bulunmaktadır. Ancak çalışmada elde edilen bulgular, sınırlılıkları içerisinde değerlendirilmelidir. Öncelikle çalışmanın verileri Konya ve Antalya illerinde dört farklı ortaokulda öğrenim gören 5. ve 8. sınıf arası öğrencilerden toplanmıştır. Sonuçların genellenebilirliği açısından benzer çalışmalar farklı bölgelerdeki ortaokullardan aynı yaş grubu öğrencilerden elde edilecek verilerle desteklenmelidir. Çalışmanın bir diğer sınırlılığı da kesitsel bir çalışma olmasıdır. Bundan dolayı belli bir grup öğrencinin kariyer gelişim, yaşam doyum ve durumluk kaygı düzeylerinin belli aralıklarla değerlendirilmesi ile, ilgili süreçlere ve kavramlar arası potansiyel ilişkilere yönelik daha ayrıntılı bilgi elde edilmesi mümkün olabilecektir. Dolayısıyla bu konuda yürütülecek boylamsal çalışmalara ihtiyaç vardır.

Çalışmanın bu sınırlılıkları dikkate alınarak, elde edilen bulgular çocukluk ve ilk ergenlik dönemindeki öğrencilerin özellikle yaşam doyumlarını arttırmayı ve kaygı düzeylerini azaltmayı hedefleyen programların oluşturulmasında dikkate alınabilir. Bu amaçla oluşturulacak programlarda öğrencilerin merak/araştırma davranışlarını ve planlama becerilerini arttırmalarına ve kendilerini daha ayrıntılı tanımalarına yönelik etkinliklere yer verilebilir. Ayrıca bundan sonraki araştırmalarda, çocukluk ve ilk ergenlik döneminde kariyer gelişimi süreçlerinin yaşam doyum ve kaygı düzeyi dışındaki bireysel/duygusal kavramlar arasındaki potansiyel ilişkiler de incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Auger, R. W., Blackhurst, A. E., & Wahl, K. H. (2005). The development of elementary-aged children's career aspirations and expectations. *Professional School Counseling, 8*, 322–329.
- Aydın, B. (2010). *Çocuk ve ergen psikolojisi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bacanlı, F., Özer, A. ve Sürücü, M. (2007, Ekim). Çocuklar için kariyer gelişim ölçeği'nin faktör yapısı ve güvenilirliği. IX. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, Çeşme, izmir.
- Bacanlı, F., & Sürücü, M. (2011). İlköğretim öğrencilerinin kariyer gelişimleri ile ebeveyne bağlanmaları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 9*, 679–700.
- Bacanlı, H. (2005). *Gelişim ve öğrenme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bozgeyikli, H., Bacanlı, F., & Doğan, H. (2009). İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar verme yetkinliklerinin yordayıcılarının incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21*, 125–136.
- Creed, P. A., Prideaux, L. A., & Patton, W. (2005). Antecedents and consequences of career decisional states in adolescence. *Journal of Vocational Behavior, 67*, 397–412.
- Fuqua, D. R., Seaworth, T. B., & Newman, J. L. (1987). The relationship of career indecision and anxiety: A multivariate examination. *Journal of Vocational Behavior, 30*, 175–186.
- Gati, I., Gadassi, R., Saka, N., Hadadi, Y., Ansenberg, N., Friedmann, R., vd. (2011). Emotional and personality-related aspects of career decision-making difficulties: Facets of career indecisiveness. *Journal of Career Assessment, 19*, 3–20.
- Ginzberg, E. (1984). Career Development. D. Brown & L. Brooks (Ed.) içinde, *Career choice and development*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Gottfredson, L. S. (2002). Gottfredson's theory of circumscription, compromise, and self-creation. D. Brown (Ed.) içinde, *Career choice and development* (4. ed., ss. 85–148). New York: Wiley.
- Hartung, P. J., Porfeli, E. J., & Vondracek, F. W. (2005a). Career adaptability in childhood. *Career Development Quarterly, 57*, 63–74.
- Hartung, P. J., Porfeli, E. J., & Vondracek, F. W. (2005b). Vocational development in childhood: A review and reconsideration. *Journal of Vocational Behavior, 66*, 385–419.
- Hartung, P. J., Porfeli, E. J., & Vondracek, F. W. (2008). Career adaptability in childhood. *Career Development Quarterly, 57*, 63–74.
- Helwig, A. A. (2001). A test of Gottfredson's theory using a ten-year longitudinal study. *Journal of Career Development, 28*, 77–95.
- Hirschi, A. (2009). Career adaptability development in adolescence: Multiple predictors and effect on sense of power and life satisfaction. *Journal of Vocational Behavior, 74*, 145–155.
- Hirschi, A. (2011). Vocational identity as a mediator of the relationship between core self-evaluations and life and job satisfaction. *Applied Psychology: An International Review, 60*, 622–644.
- Hirschi, A., & Herrmann, A. (2012). Vocational identity achievement as a mediator of presence of calling and life satisfaction. *Journal of Career Assessment, 20*, 309–321.
- Işık, E. (2012). The relationship of career decision self-efficacy, trait anxiety, and affectivity among undergraduate students. *Psychological Reports, 111*, 805–813.
- Kaplan, D. M., & Brown, D. (1987). The role of anxiety in career indecisiveness. *The Career Development Quarterly, 36*, 148–162.
- Kashdan, T. B., Gallagher, M. W., Silvia, P. J., Winterstein, B. P., Breen, W. E., Terhar, D., vd. (2009). The Curiosity and Exploration Inventory-II: Development, factor structure, and initial psychometrics. *Journal of Research in Personality, 43*, 987–998.
- Kashdan, T. B., Rose, P., & Fincham, F. D. (2004). Curiosity and exploration: Facilitating positive subjective experiences and personal growth opportunities. *Journal of Personality Assessment, 82*, 291–305.

- Kerns, K. A., Siener, S., & Brumariu, L. E. (2011). Mother-child relationships, family context, and child characteristics as predictors of anxiety symptoms in middle childhood. *Development and Psychopathology, 23*, 593-604.
- Krumboltz, J. D. (1993). Integrating career and personal counseling. *Career Development Quarterly, 42*, 143-148.
- Kulaksızoğlu, A. (1998). *Ergenlik psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kuzgun, Y. (2000). *Meslek Danışmanlığı. Kuramlar-Uygulamalar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kuzgun, Y. (2006). İlköğretimde Mesleki Gelişim. Y. Kuzgun (Ed.) içinde, *İlköğretimde Rehberlik* (ss. 125-153). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Lounsbury, J. W., Tatum, H. E., Chambers, W., Owens, K., & Gibson, L. W. (1999). An investigation of career decidedness in relation to "Big Five" personality constructs and life satisfaction. *College Student Journal, 33*, 646-652.
- Lent, R. W., Nota, L., Soresi, S., Ginevra, M. C., Duffy, R. D., & Brown, S. D. (2011). Predicting the job and life satisfaction of Italian teachers: Test of a social cognitive model. *Journal of Vocational Behavior, 79*, 91-97.
- Lent, R. W., Singley, D., Sheu, H., Gainor, K., Brenner, B. R., Treistman, D., vd. (2005). Social cognitive predictors of domain and life satisfaction: Exploring the theoretical precursors of subjective well-being. *Journal of Counseling Psychology, 52*, 429-442.
- Lent, R. W., Taveira, M., Sheu, H., & Singley, D. (2009). Social cognitive predictors of academic adjustment and life satisfaction in Portuguese college students: A longitudinal analysis. *Journal of Vocational Behavior, 74*, 190-198.
- Lenz, J. G., Peterson, G. W., Reardon, R. C., & Saunders, D. E. (2010). *Connecting career and mental health counseling: Integrating theory and practice*. http://counselingoutfitters.com/vistas/vistas10/Article_01.pdf adresinden alınmıştır.
- Masdonati, J., Massoudi, K., & Rossier, J. (2009). Effectiveness of career counseling and the impact of the working alliance. *Journal of Career Development, 36*, 183-203.
- Masdonati, J., Perdrix, S., Massoudi, K., & Rossier, J. (Basımda). Working alliance as a moderator and a mediator of career counseling effectiveness. *Journal of Career Assessment*. doi: 10.1177/1069072713487489
- McMahon, M., & Patton, W. (1997). Gender differences in children and adolescents' perceptions of influences on their career development. *The SchoolCounselor, 44*, 368-376.
- McMahon, M., & Watson, M. (2008). Children's career development: Status quo and future directions. *The Career Development Quarterly, 57*, 4-6.
- Multon, K. D., Wood, R., Heppner, M. J., & Gysbers, N. C. (2007). A cluster-analytical investigation of subtypes of adult career counseling clients: Toward a taxonomy of career problems. *Journal of Career Assessment, 15*, 66-86.
- Nazlı, S. (2007). Career development in primary school children. *Career Development International, 12*, 446-462.
- O'Connor, R. C., Rasmussen, S., & Hawton, K. (2010). Predicting depression, anxiety and self-harm in adolescents: The role of perfectionism and acute life stress. *Behaviour Research and Therapy, 48*, 52-59.
- Ojeda, L., Flores, L. Y., & Navarro, R. L. (2011). Social cognitive predictors of Mexican American college students' academic and life satisfaction. *Journal of Counseling Psychology, 58*, 61-71.
- Öztemel, K. (2012). Testing the validity of the Emotional And Personality-Related Career Decision-Making Difficulties Questionnaire in Turkish culture. *Journal of Career Assessment, 40*, 390-407.
- Özusta, H. Ş. (1995). Çocuklar İçin Durumluk-Süreklilik Kaygı Envanteri uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi, 10*, 32-44.

- Peng, H. (2001). Career group counseling in undecided college female seniors' state anxiety and career indecision. *Psychological Reports, 88*, 996–1004.
- Peng, H., & Johanson, R. E. (2006). Career maturity and state anxiety of Taiwanese college student athletes given cognitive career-oriented group counseling. *Psychological Reports, 99*, 805–812.
- Phipps, B. J. (1995). Career dreams of preadolescent students. *Journal of Career Development, 22*, 19–32.
- Perdrix, S., Stauffer, S., Masdonati, J., Massoudi, K., & Rossier, J. (2012). Effectiveness of career counseling: A one-year follow-up. *Journal of Vocational Behavior, 80*, 565–578.
- Rapee, R. M. (2012). Family factors in the development and management of anxiety disorders. *Clin Child Fam Psychol Rev, 15*, 69–80.
- Rottinghaus, P. J., Jenkins, N, & Jantzer, A. M. (2009). Relation of depression and affectivity to career counseling to career decision status and self-efficacy in college students. *Journal of Career Assessment, 17*, 271–285.
- Savickas, M. L. (1997). Adolescent career development in social context. *Career Development Quarterly, 45*, 303–389.
- Savickas, M. L. (2002). Career construction: A developmental theory of vocational behavior. D. Brown (Ed.) içinde, *Career choice and development* (4. ed., ss. 149–205). San Francisco: Jossey-Bass.
- Schultheiss, D. E. P., Palma, T. V., & Manzi, A. J. (2005). Career development in middle childhood: A qualitative inquiry. *Career Development Quarterly, 53*, 246–262.
- Schultheiss, D.E.P., & Stead, G.B. (2004). Childhood Career Development Scale: Scale construction and psychometric properties. *Journal of Career Assessment, 12*, 113–134.
- Seligson, J. L., Huebner, E. S., & Valois, R. F. (2003). Preliminary validation of the brief multidimensional students' life satisfaction scale (BMSLSS). *Social Indicators Research, 61*, 121–145.
- Seligson, J. L., Huebner, E. S., & Valois, R. F. (2005). An investigation of a Brief Life Satisfaction Scale with elementary school children. *Social Indicators Research, 73*, 355–374.
- Singley, D., Lent, R.W., & Sheu, H. (2010). Longitudinal test of a social cognitive model of academic and life satisfaction. *Journal of Career Assessment, 18*, 133–146
- Siyez, D. M. (2012). Gelişimsel yaklaşımlar. B. Yeşilyaprak (Ed.) içinde, *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı: Kuramdan uygulamaya* (ss. 171–217). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Siyez, D. M., & Kaya, A. (2008). Validity and reliability of the Brief Multidimensional Students' Life Satisfaction Scale with Turkish children. *Journal of Psychoeducational Assessment, 26*, 139–147.
- Skorikov, V. B. (2007). Continuity in adolescent career preparation and its effects on adjustment. *Journal of Vocational Behavior, 70*, 8–24.
- Skorikov, V. B., & Vondracek, F. W. (2007). Vocational identity. V. B. Skorikov & W. Patton (Ed.) içinde, *Career development in childhood and adolescence* (ss. 143–168). Rotterdam, The Netherlands: Sense Publishers.
- Spielberger, C. D. (1973). *Manual For The State-Trait Anxiety Inventory For Children*. Palo Alto: Consulting Psychologist Press.
- Stead, G. B. & Schultheiss, D. E. P. (2010). Validity of Childhood Career Development Scale scores in South Africa. *Int J Educ Vocat Guidance, 10*, 73–88.
- Super, D.E. (1990). A life span, life space approach to career development. D. Brown & L. Brooks (Ed.) içinde, *Career choice and development: Applying contemporary theories to practice* (2. ed., ss. 197–261). San Fransico: Jossey-Bass.
- Taylor, S. I. (2003). What I want to be when I grow up: a qualitative study of American and Japanese children's occupational aspirations. *Child Study Journal, 33*, 175–86.
- Tracey, T. J. G. (2002). Development of interests and competency beliefs: A 1-year longitudinal study of fifth- to eighth-grade students using the ICA-R and structural equation modeling. *Journal of Counseling Psychology, 49*, 148–163.

- Verbruggen, M., & Sels, L. (2010). Social–cognitive factors affecting clients' career and life satisfaction after counseling. *Journal of Career Assessment, 18*, 3–15.
- Vignoli, E., Croity-Belz, S., Chapeland, V., de Fillipis, A., & Garcia, M. (2005). Career exploration in adolescents: The role of anxiety, attachment, and parenting style. *Journal of Vocational Behavior, 67*, 153–168.
- Vondracek, F. W., & Kawasaki, T. (1995). Toward a comprehensive framework for adult career development theory and intervention. W. B. Walsh & S.H. Osipow (Eds.) içinde, *Handbook of vocational psychology: Theory, research, and practice* (2nd ed., pp. 111–141). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Vondracek, F.W. (2001). The developmental perspective in vocational psychology. *Journal of Vocational Behavior, 59*, 252–261.
- Vreeke, L. J., & Muris, P. (2012). Relations between behavioral inhibition, big five personality factors, and anxiety disorder symptoms in non-clinical and clinically anxious children. *Child Psychiatry & Human Development, 43*, 884–894.
- Watson, M., & McMahon, M. (2005). Children's career development: A research review from a learning perspective. *Journal of Vocational Behavior, 67*, 119–132.
- Wood, C., & Kaszubowski, Y. (2008). The career development needs of rural elementary school students. *The Elementary School Journal, 108*, 431–444.
- Wright, S. L., & Perrone, K. M. (2010). An examination of the role of attachment and efficacy in life satisfaction. *The Counseling Psychologist, 38*, 796–823.
- Yayla, A., & Bacanlı, F.(2011). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin kariyer gelişimleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *İlköğretim Online, 10*, 1148–1159.
- Yeşilyaprak, B. (2012). *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı: Kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Zunker, V. G. (2012). *Career counseling: A holistic approach* (8. ed.). Belmont, CA: Brooks-Cole.